

Ord der splitter

Af Eva Secher Mathiasen,
psykolog og formand for
Dansk Psykolog Forening

I sommers sendte den britiske psykologforening The British Psychological Society en forespørgsel ud på Twitter til psykologer i hele Storbritannien: Skriv til os og fortæl jeres psykologfaglige analyse af, hvad der lige er sket.

Tweetet kom i kølvandet på den historiske afstemning om Storbritanniens medlemskab af EU, der ikke bare rystede det meste af Europa, men også Storbritannien selv, da folkeafstemningen resulterede i et Brexit. En folkeafstemning, der var hård i tonen og havde stærke elementer af frygt og usikkerhed om fremtiden i den politiske retorik, der blev brugt på begge fløje i debatten op til afstemningen. Og en folkeafstemning, der efterlod den britiske befolkning i dyb splittelse – en kløft var opstået mellem dem, der havde stemt henholdsvis 'stay' og 'leave', mellem unge og ældre, statsborgere og immigranter; mellem etniske befolkningsgrupper, socioøkonomiske klasser og folk med forskelligt geografisk tilhørsforhold.

Derfor var det heller ikke overraskende, at mange af de svar, den britiske psykologforening modtog fra psykologer på sin Twitter-forespørgsel, handlede om netop denne splittelse. Nogle fortalte, hvordan de havde set frustreret til, mens kampagnen kørte afsted, og hvordan medierne medvirkede til splittelsen med sin dækning, vinklet og klippet på en måde, så kun de allermest firkantede, fordomsfulde eller grovkornede citater fik plads – og så det nuancerede synspunkt, og dermed muligheden for gensidig forståelse, medleven eller empati over for andres situation eller position, forsvandt.

I USA, hvor en præsidentvalgkamp lige er slut, har den amerikanske psykologforening ikke lavet

en tilsvarende opfordring. Men at landet er splittet på samme vis som Storbritannien efter en retorisk hård valgkamp, kan de fleste blive enige om. Politiske kommentatorer taler om en præsidentvalgkamp, der har været mere beskidt end nogensinde, og hvor køn, klasse, hudfarve, religion og nationalitet er blevet brugt som den politiske grøftegravning. Den splittelse brugte den nyvalgte amerikanske præsident Donald Trump i øvrigt sin sejrstale på valgnatten til at sætte fokus på. "Det er tid til, at vi finder sammen som et forenet folk (...) Til jer, der ikke har valgt at støtte mig, og der har været nogle stykker, rækker jeg hånden ud. Jeg får brug for jeres råd og hjælp, så vi kan samle vores mægtige nation," som han sagde.

Også i Danmark har vi oplevet en tiltagende hård retorik i den offentlige debat. Det gælder på den politiske scene, i debatprogrammer i medierne, men i høj grad også på de sociale medier. Den udvikling kommenterede statsminister Lars Løkke Rasmussen i sin nytårstale sidste år, hvor han gav eksempler på hadefulde, grove og personlige kommentarer; han selv havde modtaget på de sociale medier. Mens andre politikere, som den radikale Zenia Stampe, har fortalt i pressen om, hvordan især kvindelige debattører og meningsdannere udsættes for perfide kommentarer og skræmmende trusler om fx voldtægt på de sociale medier. Men den hårde retorik rammer langt bredere end blot til professionelle politikere – vi har eksempelvis set adskillige eksempler på unge, der udstilles og mobbes groft på nettet af andre unge. Hvordan er vi endt her?

Det spørgsmål kan uden tvivl besvares på mange måder. Noget handler om den digitale verden, der med sine uanede muligheder for at komme til orde gennem blogs, debatfora og sociale medier har demokratiseret den offentlige debat, så alle i princippet har adgang – uredigeret. Noget handler om, at vi i dette univers i dag kan sige hvad som helst uden at stå til ansvar – for vi kan genne os bag anonyme profiler.

Noget handler om 'click-bait' – jo mere ekstreme synspunkter, desto flere klikker sig ind på en blog eller debatside på fx et dagblad. Og der kan sikkert peges på langt flere årsager. Men årsagerne er ikke det vigtigste – det vigtigste er, hvad det gør ved os.

Kigger man tilbage på de seneste års offentlige debat, står det helt klart, at vi bruger utroligt meget energi på at tale hinanden ned – ikke mindst i den samfundspolitiske debat. Det er svært at komme på en befolkningsgruppe, der ikke har fået retoriske slag, direkte eller indirekte, i debatten. Vores børn er for forkælede og for fagligt svage til skolen, udover at de er bagud på sociale kompetencer. Vores unge er for dovne og for utilpassede med undtagelse af 12-talsspi-gerne, der er alt for stræbsomme. Vi forældre er for grænseløse og for curling-minded med undtagelse af skilsmisseforældrene, der er alt for egoistiske og ikke tænker på barnets tarv. Kvinder er enten for meget hjemmegående eller for lidt. Mænd har for mange privilegier eller er blevet tabermænd. Arbejdsledige er for umotiverede til at gå ud og få job, mens højtloønnede er sygeligt optaget af at arbejde. Fortsæt selv listen.

Negativ retorik, der kun problematiserer og ikke anerkender, og som generaliserer og ikke nuancerer, er et kæmpe problem for sammenhængskraften i enhver gruppe – uanset om det er i en skoleklasse, i en familie, på en arbejdsplads eller i en befolkning. Vi spejler os i det, de andre siger om os – og om de andre. 'Du bliver, hvad du spiser', som mottoet i en gammel sundhedskampagne lød. Vil vi skabe et stærkt samfund, der kan holde i fremtiden, skal vi derfor tænke os rigtigt grundigt om – vi skal begynde at tale om, hvad 'vi spiser', hvad vi kommunikerer, og hvad vi gør sammen i samfundet.

Hvis vi gerne vil have stærke voksne i fremtiden, må vi begynde at skabe stærke børn og unge. Lad os tale om, hvor nysgerrige, prøvende og idérige, vores børn og unge er. Hvordan de er anderledes, end vi var, og godt for det. For anderledeshed er påkrævet i en ny verden. Lad os tale om, hvor omsorgsfulde forældre er. Og bedsteforældre med dem. Her i 2016. Lad os tale om arbejdsledighed – som den svære kamp om at komme ind i arbejdsmarkedssystemet igen frem for om dovenskab. Sådan skaber vi et samfund, hvor der ikke bare er venligere retorik, men også byggesten og broer. Ord skaber magtfulde fortællinger om os, dem, vi eller de andre. Ord betyder noget. En hel masse, faktisk. ●